

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קפו

ערב שבת קודש
חול המועד פסח
י"ח בניסן התשע"ז

יוצא לאור על ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

נשים: מותר לאישה לספר בימי הספירה את השערות היוצאות מחוץ לכיסוי הראש ואינה יכולה לכסותן. מריטת שער הגבות, הריסים והרגליים אינה נחשבת תספורת.⁵⁷

'שהחיינו': נוהגים שאין מברכים 'שהחיינו' (מלבד על פדיון הבן ובכל דבר)⁵⁸ שעלולים להחמיץ⁵⁸ בימי הספירה. אך בשבת ובל"ג בעומר – מברכים⁵⁹. מלאכה: נוהגים אנשים ונשים שלא לעשות מלאכה כל ימי הספירה משקיעת החמה ואילך, עד אחר הספירה⁶⁰ (וזו סיבה נוספת שגם הנשים יספרו ספירת העומר).

רפואה: "ובפרט שנמצאים אנו בימים שבין פסח לעצרת, זמן מסוגל לרפואת הגוף ובריאות, כמבואר בספרים"⁶¹.

נסיעות: אין להימנע מנסיעות וטיולים בימי ספירת העומר⁶².

אווטו ל'חדר' בקביעות (וראה גם בסה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 326, ובלה"ק 'התועדויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 449, אודות התחלת לימוד א"ב שזמנו "מאז התספורת, או בכל ילד לפום שיעורא דיליה") כפי שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב הוכנס ל'חדר' בגיל שלוש וחצי (לקוטי שיחות ח"ה עמ' 86 ועיי"ש בהערה 4), וכ"ק אדמו"ר מהורי"צ – רק בשנת תרמ"ד – סה"מ תשי"א עמ' 168), ואז מקיימים את כל המנהגים הקשורים בזה. [וראה 'כפר חב"ד' גיליון 1366 עמ' 33 שהיתה הוראה להכניס בגיל חמש, והוא עניין אחר, ראה בהל' ת"ת פ"א ה"א ובהערות וצינונים' שם].

(57) 'בין פסח לשבועות' עמ' רמא. שבח המועדים עמ' 188.

(58) ראה כף החיים ס' תקנ"א ס"ז.

(59) ספרי השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 745. וראה 'אוצר' עמ' רנח.

(60) שו"ע אדמוה"ז סו"ס תצג. ומסיים שם "ואותן הנשים שאינן סופרות, אפשר שיש להן לשובות ממלאכה כל הלילה".

(61) אג"ק כרך טו עמ' ק, ובכ"מ.

(62) שו"ת מנחת אלעזר ח"ד ס' מד, 'דרכי חיים ושלום' ס' תרכז (וכתב שאדרבה, ימים אלו הם ימים מוצלחים לנסיעה). (וראה גם בין פסח לשבועות ס"פ טו. נטעיגבריאל פסח ח"ג פנ"ו ס"ד, עיי"ש).

סעודות רשות, אבל בלי "ריקודים, מחולות ושמחות יתרות"⁴⁸. אין להקל בזה בערב שבת קודש ובמוצאי שבת קודש יותר מבשאר ימי השבוע. עם זאת, נהגו להתועד ולזמר ניגונים חסידיים בפה ואף ברשמקול, ואף ה'מחולות' שבהתועדות אין אוסרים⁴⁹. הכנסת ספר תורה מתירים גם בתופים ובמחולות, כנהוג⁵⁰. תספורת: עלפי האריז"ל, אין מסתפרים, גם בעלי ברית, ואפילו בל"ג בעומר, עד ערב שבועות. נהוג לחנך בעניין זה גם את הקטנים⁵¹. תספורת מצווה לבני שלוש: מי שיום הולדתם חל על ל"ג בעומר – יעשוה בל"ג בעומר (ואם אפשר – במירון)⁵², ואלה שנולדו אחריו – בערב חג השבועות⁵³, אבל אין להקדים התספורת לל"ג בעומר לפני מלאות לילד שלוש שנים⁵⁴.

אם הגיע הילד לגיל זה לפני הפסח, אין לדחות התספורת (והתחלת החינוך) עד ל"ג בעומר, ולכל היותר יכול לסיים התספורת בל"ג בעומר⁵⁵.

את שאר ענייני חינוך הילד (להרגילו בנשיאת טלית קטן, ברכות השחר, ברכת המזון וקריאת שמע שעל המיטה) יעשו כבר בהגיעו לגיל שלוש⁵⁶.

שמחשיבים זאת כדבר מצוה (פסקי תשובות שם ס"ק ו).

(48) שו"ע אדמוה"ז שם סו"ס א.

(49) הגרש"ז גרליק ז"ל, ע"פ דיוק הלשון הנ"ל "ושמחות יתרות".

(50) 'בין פסח לשבועות' עמ' רפ, וראה בירור בנושא זה בהתקשרות גיליון רמו עמ' 19. (אך המפורש בסוף שיחת ש"פ אמור תנש"א – סה"ש ח"ב עמ' 534, מתייחס לכאורה לל"ג בעומר עצמו).

(51) אגרות הרמ"ז ס' ב, הובא בשערי תשובה סו"ס תצג. וע' 'אוצר' ס"ע רפג.

(52) שערי הלכה ומנהג או"ח ח"ב סימנים רכב, רצו וש"נ.

(53) אג"ק ח"ב עמ' תמא (למי שנולד בכ' אייר).

(54) לקוטי שיחות ח"ז עמ' 349.

(55) אג"ק ח"ד עמ' לט.

(56) אג"ק ח"ה עמ' כב, וחי"ד עמ' לט. וראה בכ"ז המובא ב'אוצר' עמ' רנטירס. אמנם ההכנסה ל'חדר' אינה עניין של 'אירוע', ואינה חייבת להיעשות מייד בהגיעו לגיל שלוש, אלא כאשר מכניסים

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ח בניסן ה'תשע"ז - כ"ה בניסן ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א	י"ח בניסן	הלי פסולי המוקדשין פרק יז-יט.	הלי שלוחין ושותפין פרק י.	מ"ע צ.
ב	י"ט בניסן	הלי עבודת יום הכפורים..	הלי עבדים.. בפרקים אלו.	מ"ע מט.
ג	כ' בניסן	פרק ד-ה. הלי מעילה.. בפרקים אלו.	פרק ב.	מ"ע מט. קיח.
ד	כ"א בניסן	פרק ב-ד.	פרק ג.	מל"ת קיג.
ה	כ"ב בניסן	פרק ה-ז.	פרק ד.	מל"ת קיד.
ו	כ"ג בניסן	פרק ח. לך אובח וגוי. ספר הקרבנות והוא ספר תשעיל.. הלי קרבן פסח.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ה.	מל"ת קיד. מ"ע נה. מל"ת קטו. קטז.
ז	כ"ד בניסן	פרק ג-ה.	פרק ו.	מ"ע נו. נז. נח.
ח	כ"ה בניסן	פרק ו-ח.	פרק ז.	מל"ת קכה. קכג. קכח. קכו. קכו. קכא. קכב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ותפילין	זריחה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', י"ח בניסן	4.07	4.59	5.22	6.21	9.26	12.41	1.14	7.08.8	7.34
ז', י"ט בניסן	4.05	4.58	5.20	6.20	9.25	12.41	1.14	7.09.6	7.34
ח', כ' בניסן	4.03	4.56	5.19	6.18	9.24	12.41	1.13	7.10.2	7.35
ט', כ"א בניסן	4.02	4.55	5.18	6.17	9.24	12.41	1.13	7.10.9	7.36
י', כ"ב בניסן	4.00	4.53	5.16	6.16	9.23	12.40	1.13	7.11.6	7.36
יא', כ"ג בניסן	3.59	4.52	5.15	6.15	9.22	12.40	1.13	7.12.3	7.37
יב', כ"ד בניסן	3.57	4.51	5.14	6.14	9.22	12.40	1.13	7.13.0	7.38
יג', כ"ה בניסן	3.56	4.50	5.13	6.13	9.21	12.40	1.13	7.13.6	7.39

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה בכמו ארבע מינוטין (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
שבת חול המועד	6:32	7:46	6:47	7:48	6:39	7:48	6:49	7:48
שביעי של פסח	6:33	7:47	6:49	7:50	6:40	7:50	6:50	7:49
שמיני	6:37	7:51	6:52	7:54	6:44	7:54	6:54	7:53

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליוחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, 0793 ISSN 7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

הפסח מתחיל מחדש העניין ד'משה קיבל תורה מסיני' תורה שבכתב ותורה שבעל-פה וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, וממילא זהו הזמן המתאים להוסיף בלימוד התורה...

"וכדי להוסיף בזה, כדאי לעורר יהודים בכל מקום ומקום האפשרי, שדבר נכון וטוב מאוד שיערכו 'כינוס תורה' בימים אלו בשבוע זה, או על-כל-פנים בשבת הבאה, או בימים שלאחרי זה (בכל מקום - לפי תנאי המקום והזמן). ובמקומות שעורכים כבר כינוס תורה - יוסיפו בזה, בכמות ובאיכות... תכלית הכינוסים היא גם 'והעמידו תלמידים הרבה', ואחד האמצעים להבטיח זאת הוא על-ידי הדפסת הנאמר בכינוסים (ב'קלף נאה' ודין נאה)⁴¹.

מנהגי ימי הספירה:

נישואין: אין נושאים נשים בין פסח לעצרת, לפי שהם ימי דין ומתאבלים בהם על עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו בימים אלו⁴².

בדבר נישואין בל"ג בעומר - משנה אחרונה⁴³ ומעשה רב⁴⁴ שעושים גם בליל ל"ג בעומר.

בדבר נישואין בשלושת ימי הגבלה⁴⁵ - בשנים עברו⁴⁶ העדיף הרבי לדחות זאת לאסרו-חג, אך בשנים האחרונות, כשביטל את ההגבלות שבתאריכים כידוע, התיר והסכים לערוך נישואין אז, וכן הורה הרה"ג רז"ש דבורקין ע"ה למעשה.

מותר לעשות שידוכים וסעודת שידוכים בלי ריקודים, מחולות וכלי-זמר⁴⁷. מותר לערוך

(41) סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 413-414.

(42) שו"ע אדמוה"ז ס' תצג ס"א.

(43) שיחות קודש תשל"ז ח"א עמ' 703, שערי הל' ומנהג ח"ה עמ' קז.

(44) בליל ל"ג בעומר תשמ"ט - התוועדות תשמ"ט ח"ג עמ' 178.

ודלא כמ"ש באג"ק כרך ח, עמ' שיח.

ישתדלו לגמור את החופה והסעודה לפני ליל ל"ד, אך אם אירע שנתאחרה הסעודה, וי"א אף החופה, יכולים לעשותה בלילה - בין פסח לשבועות עמ' רעה, נטעי-גבריאל הל' פסח ח"ג עמ' ריו וש"נ.

(45) כצ"ל ע"פ שו"ע אדמוה"ז שם ס"ה. ראה אג"ק ח"ט עמ' מו וב'התקשרות' גיליון תסד, עמ' 19.

(46) אג"ק כרך ח ה"ל.

(47) ערוך-השולחן שם ס"ב, והמקורות שצוינו בס' 'בין פסח לשבועות' עמ' רפה. אבל בסעודת מצוה ממש, כגון בר מצוה, ברית מילה ופדיון הבן, הכנסת ס"ת וסיום מסכת, או שבע ברכות (כשהנישואין היו בל"ג בעומר), ראה פסקי תשובות ס' צג הערה 39,

שפוסקים רבים התירו זאת ע"פ המנהג ר"ס תצג [ושו"ע אדה"ז שם ס"א], עיי"ש. ומנהג העולם להקל בנגינה וריקודים בחוהמ"פ, כיוון

בהתוועדות דראש-השנה. לפני כל ניגון מכריזים שם בעל הניגון. ניגון ג' תנועות (להבעש"ט, הה"מ ואדמוה"ז), א"י אתה (אדמוה"ז), ניגון מקהלת אדמו"ר האמצעי (אדהאמ"צ), ימין ה' (הצ"צ), לכתחילה אריבער (מהר"ש), ניגון הכנה (הרש"ב), הבינוני (הרי"צ), אתה בחרתנו / הוא אלוקינו / הושיעה (הרבי), ניגון הקפות (הרלו"צ - אביו של הרבי).

לאחרי זה מנגנים כפי שהיה הסדר בסוף ההתוועדות הגדולות (למעט השנים תשמ"ו ואילך): ניגון הכנה, ד' כבות, ניע זשוריצי.

צבאות ה': בשנת תשמ"מ הורה הרבי לערוך כינוסים ומסיכות לילדי ישראל שלפני גיל מצוות (בנים לעצמם ובנות לעצמן) בארץ-הקודש ובחור"ל בשביעי-של-פסח, להסביר להם את משמעות יציאת מצרים ומסירת-נפשם של ישראל אז לעבור בים כדי להגיע למתן-תורה, מה שהביא את בקיעת הים ועד למתן-תורה, וכדאי ונכון לקשרם עם סעודת משיח, ועל-ידי זה מחזקים קיום העולם וממהרים את קץ הגלות³⁶.

יום שלישי

כ"ב בניסן - איסרו-חג³⁷

אין מתענים, ומרכים קצת באכילה ושתייה³⁸.

עד אחרי ראש-חודש אייר, אין אומרים תחנון ו'למנצח... יענך'³⁹. כינוס תורה: כ"ק אדמו"ר הנהיג, זה כמה שנים, שבהמשך ובסמיכות לחג הפסח⁴⁰ יארגנו 'כינוס תורה' מיד לאחר החג ובאופן שיוכלו להגיע אליו גם מרחוק, שבו כמה וכמה שקלא וטריא ומפלפלים בדברי תורה, כי בהמשך לחג

(36) לקוטי-שיחות שם, עמ' 217.

(37) בחו"ל - אחרון-של-פסח. מהדרין לאכול 'שרויה' בסעודות הלילה והיום. בנטילת מים אחרונים - שוב מעבירים המים על השפתיים כבכל השנה. הדלקת הנרות - רק אחרי צאת הכוכבים, ומברכת 'להדליק נר של יו"ט' בלבד. בשחרית מוציאים שני ס"ת (ואומרים י"ג מידות פ"א, רבש"ע וכו'). בראשון קוראים לה' עולים בפ' ראה 'כל הבכור', ח"ק, ובשני מפטיר כדאתמול. הפטרה "עוד היום...". הזכרת נשמות. מוסף. אחרי מנחה - סעודת משיח. למחרת - אסרו-חג.

(38) שו"ע אדמוה"ז ס' תכט ס"ז. לוח כולל-חב"ד.

(39) לוח כולל-חב"ד.

(40) וגם לאחר-השבועות וחגי-הסוכות.

צמיחת הגאולה למרות ההעלם

מדוע נקבעה ההלכה כדעת רבי יהושע, ש"בניסן עתידין להיגאל"? • מהפטרת אחרון של פסח למדים, כי דווקא במקום שבו הגיע סנחריב לשיא גאוותו, החלה לצמוח מלכותו של משיח • מעלתו של משיח היא, שימשיך את הדרגות הנעלות ביותר, ועם זה יפעל זיכוך בעולם הזה, דווקא בעניינים הגשמיים • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ליגאל⁶. ואף שלכאורה אי אפשר לפסוק הלכה במחלוקת שבגמרא על פי המדרש, כיון ש"אין למדין מדברי אגדה"⁷ – הרי ידוע⁸ שהכלל "אין למדין מדברי אגדה" הוא רק בעניין שהוא נגד הגמרא, אבל כאשר בגמרא לא מדובר בזה כלל, או שבגמרא יש פלוגתא ורוצים למצוא במדרש הכרעה – באופנים אלו "למדין מדברי אגדה" (ואף שיש דעות⁹ שגם באופנים אלו "אין למדין מדברי אגדה" – הרי בעלי דעה זו הם מועטים, ואין הלכה כן)¹⁰.

ובענייננו: מכיוון שבעניין זה (אם "בתשרי עתידין ליגאל" או "בניסן עתידין ליגאל") יש בגמרא פלוגתא, ואין בגמרא הכרעה בפלוגתא זו – אפשר להכריע בזה על פי המדרש. ונוסף לזה – גם על פי כללי הגמרא הרי "ר' אליעזר ור' יהושע הלכה כר' יהושע"¹¹, ודעת ר'

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹, שהבעל-שם-טוב נהג לאכול סעודה שלישית ביום אחרון של פסח (דהיינו – גם כשקביעותו היתה בחול), והיה קורא לסעודה זו "סעודת משיח". השייכות של אחרון של פסח לעניין המשיח – מודגשת גם בהפטרה, שהרי כל הפטרת אחרון של פסח מדברת על דבר משיח: "ויצא חוטר מגזע ישי גו"² – לידת המשיח, "ונחה עליו רוח הוי' גו"³, "והריחו ביראת הוי' גו"³ – פרטי ההנהגה דמשיח וכו'.

ובהקדמה – שלאמיתו של דבר כל חודש ניסן שייך לגאולה העתידה:

בגמרא⁴ מציינו פלוגתא בין ר' אליעזר לר' יהושע, שלדעת רבי אליעזר "בניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל", ולדעת רבי יהושע "בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל". אבל במדרש⁵ – סותם כדעת ר' יהושע, ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידין

(6) ראה סה"מ ה"ש"ת ע' 19. ועוד.
(7) ראה ירושלמי פאה פ"ב ה"ד.
(8) ס' הישר לר"ת סתרי"ט.
(9) שו"ת נובי מהדרות חיר"ד סקס"א.
(10) ראה בכ"ז – בספרים שנסמנו בשדי חמד כללים מערכת א' אות צה ואילך. אנציק' תלמודית ערך אגדה בסופו (כרך א ס"ע קלב). וראה גם תורת מנחם – התועודיות ח"ב ע' 172 הערה 10. ח"ג ריש ע' 247. לעיל ע' 49.
(11) ראה אנציק' תלמודית ערך הלכה (כרך ח) סכ"א (ע' רצד). וש"נ.

מוסף.

סעודת משיח:³⁰

בשמחת תורה ובאחרון-של-פסח היו מנגנים את הניגון 'הָאֵפ קְאָזָאָק'³¹ של הרה"ק הסבא משפולה נ"ע. כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ היה נוהג באחרון-של-פסח להורות שירקדו "ריקוד של משיח" ("משיח"ס טאַנץ"), והיו פעמים שגם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הורה כן.

רבינו הבעל-שם-טוב היה אוכל סעודה שלישית ביום אחרון-של-פסח (בחו"ל) והיתה נקראת אצלו "סעודת משיח"³², משום שביום זה מאיר גילוי הארת המשיח. מנהג קבוע לשתות ד' כוסות בסעודה זו, הנהיג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. ארבע כוסות יין, כנגד ארבע כוסות הנחמה שעתיד הקב"ה להשקות את ישראל. מי שקשה לו, ישתה מעט ויוסיף קצת בכל פעם ויחשב לו ככוס נוספת³³.

גם לאחר ארבע הכוסות אפשר לומר 'לחיים', ופשיטא – [שכל זה יהיה] באופן של זהירות, משכרות, חסד-שלום, היפך הציווי והיפך הרצוי, על-ידי זה שייקח כוסות שלפי ערכו, או שישתה רוב כוס וכיוצא בזה³⁴. "בארץ-ישראל אוכלים סעודת משיח (ושותים ארבע כוסות) בשביעי-של-פסח"³⁵. למעשה, עורכים בדרך-כלל את הסעודה לאחר תפילת מנחה.

נוהגים לערוך סעודה זו ברוב עם, ומנגנים ניגוני רבותינו נשיאנו ועל-פי הסדר שהורה הרבי

(30) רוב המנהגים נסמנו ב'אוצר' עמ' רכט ואילך. לשאלה מדוע הרבי ואנ"ש אין נוהגים כאמור בלוח 'היום יום' כב ניסן (וממנו בספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד) 'מהדרין לקדש, אח"כ מתפללים תפילת המנחה, ואח"כ סעודת יו"ט", ראה 'אוצר' עמ' רכח.
(31) ספר-הניגונים ח"א, ניגון כד. הטעם משום שזהו ניגון של שמחה וניצחון, שהן נקודות המועדים הללו ('המלך במסיבו' ח"א עמ' קנו).
וכן מפני שה'סבא' עסק בפדיון שבויים, השייך לחג הפסח, 'זמן חירותנו' (שם ח"ב עמ' קלו).

(32) דהיינו המשכת עניין משיח, המופיע בארוכה בהפטרת היום, בפנימיות, 'דם ובשר כבשרו'. לקוטי-שיחות כרך ז, עמ' 273. וראה ב'אוצר'.

(33) שיחת שבת מבה"ח אייר תשי"ז (תורת-מנחם ח"ט עמ' 354), וזה בהתאם להאמור בשיחת אחש"פ תשמ"ה סנ"ג, שצ"ל ד' כוסות מלאים דווקא, הובא ב'אוצר' שם עמ' רלג, עיי"ש. בשנת תשמ"ו וממנה והלאה הורה הרבי לשתות ארבע כוסות מלאים עד תומם.
(34) 'התועודיות' תשמ"ח ח"ג עמ' 173.
(35) סה"ש תנש"א ח"א עמ' 444, הערה 77. לקוטי-שיחות כרך כב, עמ' 218. ועוד.

(פעם אחת), ריבונו-של-עולם, ואני תפילתי, בריך שמיה וכו'. בספר הראשון קוראים לחמישה עולים בפרשת בשלח: "ויהי בשלח... ה' רופאך".

המילים הנאמרות בנגינה מיוחדת כנהוג, לפי שתי הנוסחאות שהביא ב'אוצר מנהגי חב"ד²⁵, רובן בפסוקים שיש בהם שם ה', והחילוקים ביניהן נכנסו כאן בסוגריים מרובעים: מימינם ומשמאלם (השני), ויאמינו בה' ובמשה עבדו, סוס ורוכבו רמה בים, [זה אילי ואנווהו] אלוקי אבי וארוממנהו, ה' שמו, ימינך ה' תרעץ אויבי, נורא תהילות עושה פלא, [נהלת בעזך אל נווה קדשך], עד יעבור עם זו קנית, ה' ימלוך לעולם ועד, [הלכו ביבשה בתוך הים, (ותען להם מרים...)] סוס ורוכבו רמה בים].

בעת קריאת שירת הים – עומדים²⁶. מניחים את הספר השני על הבימה ואומרים חצי קדיש. בספר השני קוראים למפטיר "הקרבתם" כבכל ימי חול-המועד (גם בשעת הדחק²⁷ אין להעלות קטן למפטיר). הפטרה "וידבר דוד"²⁸.

הזכרת נשמות²⁹: רבותינו נשיאנו נהגו לאחוז בעץ-החיים של ספר-התורה בעת אמירת יזכור. מי שהוריו בחיים, יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות. אָבֵל (רח"ל) בשנה הראשונה לפטירת אביו או אמו, נשאר בבית-הכנסת אך אינו מזכיר נשמות. בהזכרת נשמות אומרים "בן פלונית".

אומרים 'אב הרחמים'. גם מי שאינו מזכיר נשמות אומר זאת (ולכן יש לקרוא להם לחזור לבית-הכנסת לאמירה זו). אשרי. יהללו. תפילת

(25) עמ' ריז.

(26) ספר-המנהגים. אדמו"ר מהורש"ב עמד כשפניו אל הס"ת, כמואב ברשימות' חוברת ה, עמ' 25. וכן נהג הרבי. אבל ב'היום יום' העתיק זאת רק בקשר לעשרת הדברות, ולא לשירת הים. ואולי פרט זה אינו הוראה לרבים.

(27) ע"פ 'התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 2334, 'שערי הל' ומנהג' או"ח ח"ב ס"ע רפב.

(28) שו"ע אדה"ו סימן תצ סעיף יג. לוח כולל-חב"ד.

(29) המנהגים ומקורם – ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' רכא ואילך. בלבוש ס' תצ ס"ט ד"ה מה, כתב הטעם שמזכירים נשמות ביום אחרון דפסח וכו' משום שקוראים בו "כל הבכור" שבו נאמר "איש כמתנת ידו". ואין טעם זה מועיל למנחה זה בא"י, שאין נוהגין בה יו"ט שני. והנה בסעודת חג השבועות תשכ"ט ('המלך במסיבו' ח"א עמ' שכא) נשאל הרבי מדוע מאחרים תמיד את הזכרת נשמות ליום האחרון של החג, וענה "כיוון שזהו עניין של צער, דוחים זאת לבסוף". וטעם זה פשוט ומתאים גם למנהג א"י (תודה להרב מ"מ ש"י לאופר).

הושע היא ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל". כל האמור - הוא בנוגע לחודש ניסן בכלל, ולפסח - בפרט. ובפרט באחרון של פסח, לאחר השלמת כל עניני העבודה, הן ביעור כל העניינים ההפקיים ממצה, והן אכילת מצה - הרי יום זה של אחרון של פסח בפרט הוא יום מסוגל לפעול את ביאת המשיח.

ב. עניין המשכה של משיח באחרון של פסח - נמשך בכל דור ודור, ובכל שנה ושנה, ובפרט - בזמן האחרון בעקבתא דמשיחא, ובשנים שנאמרו עליהם קצים¹².

ובפרט עתה, ש"כלו כל הקצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה"¹³ - הרי תשובה מועלת "בשעתא חדא וברגעא חדא"¹⁴, שכאשר ברגע אחד ההנהגה היא כדבעי, אזי אפשר לפעול את ביאת המשיח למטה מעשרה טפחים.

ואין להתפעל מזה שישנם העלמות והסתרים וחושך כפול ומכופל כו' - כפי שלמדים מהפטרות אחרון של פסח:

התחלת ההפטרה היא - "עוד היום בנוב לעמוד ינופף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים"¹⁵, דקאי על סנחריב [שהיה מנגד לא רק ל"ירושלים", אלא גם ל"ציון"], דקאי על נקודת היהדות, שהוא עניין פנימי עוד יותר מעניין "ירושלים", שלימות היראה¹⁶], ש"כשעמד בנוב וראה את ירושלים קטנה לא חש לדברי אצטגניניו (שאמרו לו להלחם בו ביום דווקא) והתחיל להניף ידו בגאווה, וכי על עיר כזו הרגזתי כל החיילות האלו, לינו פה הלילה ולמחר ישליך בה איש אבנו"¹⁷.

ולמרות שסנחריב היה כל כך חזק בעיני עצמו ובטוח בניצחונו, עד שסבר שאין לו צורך כל למהר ולהלחם בירושלים בו ביום (שמזה מובן גודל ההעלם וההסתר) - אף על פי כן, הרי כבר אז התחיל עניין "ויצא חוטר מגזע ישי", ו"ביקש

הקב"ה לעשות חזקה משיח"¹⁸. וכמו כן בכל דור ודור, ובפרט עתה ש"כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה" - אין להתפעל מההעלמות וההסתרים, כיון שבשעתא חדא וברגעא יכולים לפעול את הגאולה. ובלשון חז"ל¹⁹ "פתחו לי כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם": די בפניה אחת ("נאָר איין קער") להקב"ה, "כחודו של מחט", כדי שהקב"ה יפתח "כפתחו של אולם" - "פתחו של אולם" דייקא - שכל הפתחים שבבית המקדש לא היו פתוחים תמיד, ודוגמתם בעניין הגאולה הם הגאולות משאר הגליות שיש אחריהם גלות²⁰, מה שאין כן "פתחו של אולם" היה פתוח תמיד²¹ - בדוגמת הגאולה העתידה, שהיא גאולה שלימה שאין אחריה גלות²⁰.

ג. וזוהי ההוראה מתוכן הפטרות אחרון של פסח: כשמגיע חודש ניסן בכלל, ואחרון של פסח בפרט, שהוא זמן מסוגל להמשיך את הגאולה - עלול אדם ליפול ברוחו ("אַרְאָפּפְּאָלֶן בְּאֵ זִיךְ") ולחשוב איזו שייכות יש לו לעניין זה כו'.

ועל זה באה ההוראה מההפטרה, "עוד היום בנוב לעמוד", ואף על פי כן "ויצא חוטר מגזע ישי" - שמבלי הבט על גודל החושך, אפשר להמשיך את הגאולה העתידה, הגאולה השלימה והאמיתית שאין אחריה גלות, שהיא המשכה נעלית ביותר שמעולם לא היתה כדוגמתה, ועד שהיא תכלית שלימות הבריאה - כמבואר בהמשך ההפטרה פרטי ההנהגה דמשיח, שיפעל את כל המשכות גם בגשמיות העולם, דהיינו שגשם העולם עצמו יזדכך, שזוהי תכלית הכוונה.

ובפטרות יותר: בהתחלת העניין - "והריחו ביראת ה', ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח"²²,

18) סנהדרין צד, א.
19) ראה שהש"ר פ"ה, ב [ב]. וראה לקו"ש ח"א ע' 191 הערה 17. וש"נ.
20) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב.
21) מדות פ"ב מ"ג. וראה לקו"ש שה"ש לה, ג. ובכ"מ. מכתב ח"י מנחם"א שב זו (אגרות קודש ח"ט ע' רמא).
22) ישעי' יא, ג.

אין מברכים 'שהחינו' לא בהדלקת הנרות ולא בקידוש.

שמחת שביעי-של-פסח (ואחרון-של-פסח) גדולה מזו של שאר ימי הפסח, כיוון שבו היתה שלימות עניין יציאת מצרים, וההכנה לגאולה העתידה¹¹, ואז דווקא היתה לידת נשמות ישראל. יש שמסרו בשם הצמח-צדק ששביעי-של-פסח הוא הדרגא ד'כל השביעין חביבין¹².

בשביעי-של-פסח, שבו מתגלה העצמות בבחינת "חשף ה' את זרוע קדשו", וכל אחד ואחד יכול לקחת ולקבל, יש לייקר כל רגע¹³.

* "לטהרנו מקליפותינו": המתועדים ביו"ט זה בבית-הכנסת או בבית, זקנים עם נערים¹⁴, ייזהרו שלא לטלטל קליפות אגוז מפני איסור 'מוקצה', כי אף שאזהרת אדמו"ר הזקן הידועה בסידורו¹⁵ נאמרה רק על שבת ולא על יום-טוב (שבו אין איסור לברור את הפסולת מתוך האוכל, ויש רק איסור מוקצה בטלטול הקליפות)¹⁶, הרי רואים במוחש שרבים נכשלים בזה, ורק אם הצטברו קליפות רבות ויש בזה משום 'גרף של רעי', יהיה מותר לטלטלם החוצה או לאשפה¹⁷.

תהלוכה: כ"ק אדמו"ר הנהיג זה כמה וכמה שנים, ללכת בשביעי-של-פסח אחה"צ (וכן בחג השבועות ובשמיני-עצרת) ב'תהלוכה' לבקר את בני-ישראל שבבתי-כנסיות ובבתי-מדרשות בכמה וכמה שכונות, כדי להוסיף בשמחת החג (על-ידי ההתאחדות עם רבים מבני-ישראל שבשאר שכונות), ובפרט על-ידי אמירת דברי תורה ("פיקודי ה' ישרים משמחי לב"), נגלה דתורה ופנימיות התורה¹⁸.

11) ספר-המנהגים, מנהגי שביעי-של-פסח, ובנסמן שם.
12) 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קנה"ו, וש"נ.
13) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, ע"פ ס' השיחות תרח"ץ עמ' 270.
14) ראה בקצות השלחן ס' קמו בבדי השלחן אות יא ד"ה ולכאורה יש להקשות, ובס' שבת כהלכה דלהלן.
15) נדפס בהוספות לשו"ע שלו ח"ב, במהדורה הישנה עמ' 829 ובחדשה ריש עמ' תתק"ג, ד"ה טוב למנוע.
16) ראה בס' שבת כהלכה ח"ב פ"ג בציונים והערות אות מב.
17) שו"ע אדמו"ר ס' שח סעיף סז, ועיי"ש סעיף עה.
18) סה"ש תנש"א ח"א עמ' 436 בהערה. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ריח (ומציין לס' 'הלכות החג בחג' עמ' 190).
כמה נקודות בנושא (מתוך קובץ 'תהלוכה' בהוצאת צא"ח נ"ג, ערב שבועות תש"ס), משיחות לא מוגהות: אין לחפש תירוצים להשתמט

בליבאוויטש ניעורים כל הלילה, עוסקים בלימוד תורה¹⁹ [ומתועדים]. הניעור כל לילה זה וכיוצא בו - אינו צריך לקרוא קריאת-שמע שעל-המיטה²⁰.

* בלקוטי שיחות²¹ נזכר אודות "אמירת שירת הים בשביעי-של-פסח בשמחה עצומה" (אם-כי לא נתפרש מתי). והרי כן הוא מנהג ישראל בהרבה קהילות. וראה ב'המלך במסיבו'²² שמזכיר הרבי את המנהג בארץ-ישראל לילך לשפת הים [והרי שם הוא עיקר אמירת שירת הים!] ולשמוח בשירה וריקודים, ומקשר זאת למנהגנו להיות ניעורים כליל זה (ברוסיה ובפרוץ נהגו אנ"ש, כבקהילות אחרות, לשפוך מים על רצפת בית-הכנסת ולרקוד עד שיתייבשו המים²³).

היו לומדים כמה שיעורים, נגלה ונסתר. פעם אחת הורה אדמו"ר מהורי"צ ללמוד כליל זה את המאמר ד"ה 'הים ראה וינס' שבלקוטי תורה (טז, ב). ופעם אחרת הורה ללמוד את המאמר שלאחריו, ד"ה 'והניף' (טז, ד)²⁴.

בשם אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע נמסר, שבשביעי-של-פסח 'הישיבה כשלעצמה (=להישאר ער, נוסף על הלימוד) היא גם-כן עניין".

שחרית: חצי הלל. קדיש תקבל. שיר של יום. מוציאים שני ספרי-תורה, שלוש-עשרה מידות

מזה (ב' דחה"ש תשד"מ); לקחת עמו רק את "בניו שהגיעו לחינוך" ולא את כל בני-ביתו (שם); יש זכות מיוחדת לאלה שהלכו למקום רחוק דווקא (ב' דחה"ש תשמ"ג); מכל פסיעה ופסיעה נברא מלאך (ב' דחה"ש תשכ"ח); לא להסתיר מניין באים, בשליחות הרבי, לדבר בהרחבה ושלא להתפעל מאף אחד (אם כי יש להיזהר שלא לפגוע באף אחד, ודברי חכמים בנחת נשמעים) (ש"פ ניצבים תש"י); כשאין מניחים לדבר, אין צריך להתפעל ולהתייאש, אלא צריך למצוא עצות ותחבולות שירשו לו לדבר (אחש"פ תשי"ב); בכל מקום ומקום שאליו מגיעים, אומרים ד"ת מתורת החסידות (תשד"מ), עניינים קלים (ר"ד ו' טבת תשי"ב); יש לשמח יהודים, ולעוררם בכל ענייני יהדות, כולל חיזוק האמונה בביאת המשיח (תשמ"ו).
19) ספר-המנהגים, שש"פ. 'אוצר' עמ' ריד.
20) משא"כ בלילה רגיל - ראה סה"ש תרצ"א עמ' 1, תש"ב עמ' 100.
21) ח"ז עמ' 270 ואילך.
22) ח"ב עמ' קכט.
23) 'התקשרות' גיליון תנט, עמ' 17.
24) 'אוצר' עמ' רטו (וכן האמור בהמשך). בדברי כ"ק אדמו"ר מוהר"ש שבס"ה שם משמע, שגם כליל זה טובלים לפנות בוקר כמו כליל שבועות, ועד"ל בליל הו"ר - 'אוצר' שם עמ' שלג. ולמעשה אין נהגים כן. וע"ע.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש

י"ט בניסן, ד' דחול-המועד

הדלקת הנר: מברכות 'להדליק נר של שבת קודש' בלבד. מנחה: אין אומרים 'הודו', אלא מתחילים 'פתח אליהו'¹.

קבלת שבת: מתחילים 'מזמור לדוד'². אומרים כסדר 'אנא בכח', וכל חרוזי 'לכה דודי'. ב'בואי בשלום' אומרים 'גם בשמחה ובצלה', ואין אומרים 'ברינה'³. וממשיכים כרגיל. מתפללים ערבית של שבת, ואומרים בה 'יעלה ויבוא'.

אמירת 'שלום עליכם', 'אשת חיל', 'מזמור לדוד' 'דא היא סעודתא' – בלחש⁴.

שמחה: ביום טוב – שמחת החג גדולה מבחול-המועד (המותר בכמה מלאכות), ובשבת חול-המועד – גדולה השמחה עוד יותר, ובפרט לנשים, שעול הכנת אוכל-נפש מוטל עליהן⁵.

שחרית: חצי הלל. מוציאים שני ספרי-תורה. בספר הראשון קוראים לשבעה עולים⁶ בפרשת תישא "ראה אתה אומר אלי" (לג, יב-לד, כו). מניחים את ספר-התורה השני על הבימה ואומרים חצי קדיש; הגבהה וגלילה; בספר השני קוראים למפטיר "והקרבתם" כמו לרביעי דאתמול; הגבהה וגלילה. הפטרה ביחזקאל (לז, א-יד): "היתה עלי יד ה'". בברכות הפטרה אינו מזכיר יום טוב, וחותרם 'מקדש השבת' בלבד. יקום פורקן, אשרי, יהללו, חצי קדיש, מוסף דחול-המועד, עם קרבנות שבת⁷.

(1) ספר-המנהגים עמ' 25.

(2) סידור אדמו"ר.

(3) ספר-המנהגים עמ' 26.

(4) שם, עמ' 28.

(5) לקוטי שיחות כרך יד, עמ' 420.

(6) נהוג לברך את העולה לתורה ביום טוב: "בעבור שעלה... ולכבוד הרגל... ויזכה לעלות לרגל". ולכאורה צריך לנהוג כן גם בשבת חול-המועד, שהקריאה בה היא בעניינא דיומא "לכבוד הרגל", ולברך את העולה כמו ביום טוב.

(7) לוח כולל-חב"ד.

אם יש רק ספר-תורה אחד, אין מגביהים אחר חצי קדיש אלא גוללים למפטיר. ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר המפטיר⁸. אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

אומרים 'ולקחת סולת'⁹. קידוש היום: מ'מזמור לדוד', כולו – גם 'על כן'¹⁰ – בלחש, חוץ מ'בורא פרי הגפן', כמובן. מנחה: קוראים בתורה בפרשת 'שמיני'.

יום ראשון

כ' בניסן, ה' דחול-המועד

בספר-התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת בהעלותך (במדבר ט, א-יד): "וידבר... ולאזרח הארץ", הגבהה וגלילה, ובספר השני עולה הרביעי בפרשת פינחס "והקרבתם" כדאתמול, חצי קדיש.

נר יום טוב: מנהגנו להקדים לכתחילה ההדלקה בערב יום טוב כמו בערב שבת, ומניחים את הגפרור לכבות מעצמו, כמו בשבת. גם הברכה אחרי ההדלקה.

יום שני

כ"א בניסן, שביעי-של-פסח

מי שלא הדליקה קודם השקיעה, תדליק לפני הקידוש מאש שהודלקה לפני החג.

(8) כך מסר הרב אליהו שיחי' לנדא (וכן נפוץ בין האשכנזים בכלל), וראה פסקי-תשובות ס' קלד ס"ק ד.

(9) 'התועדויות' תשמ"ו ח"ג ס"ע 186 (אף שלחם הפנים היה מצה, הרי השק"ט בזה היא כבכל ענייני שבת: שלום עליכם וכו', והוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היא לומר זאת, ע"כ. וצע"ק שלא נזכר לאומרה בלחש, כשאר העניינים, בלוח 'היום יום' יט בניסן ובספר-המנהגים עמ' 57, הע' 8 – 'התקשרות' גיליון מה, עמ' 26).

(10) ספר-המנהגים שם.

"דמורח ודאין"²³, דהיינו שמישיח ידון במשפטים גשמיים על פי העניין ד'הריחו ביראת ה'" (כדמוכח מסיפור הגמרא שעל ידי זה ביקשו לבחון אם יש בו העניין ד'הריחו ביראת ה'" –

כיון שגם העניין היותר נעלה של ריח "ביראת ה'" (נוסף על מעלת עניין הריח בכלל שהוא "דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו"²⁴) ימשיך משיח בדברים הגשמיים.

ובהמשך לזה – "וגר זאב עם כבש גו' וארי' כבקר יאכל תבן"²⁵, דהיינו שמישיח יפעל זיכוך אפילו בבעלי חיים²⁶,

יש מפרשים שהכוונה במה שכתוב "וגר זאב עם כבש" היא שיתבטלו התכונות והטבעיים הרעים שבעולם, אבל מפורש להדיא²⁷ שהכוונה היא בגשמיות כפשוטו, שמישיח יפעל בבעלי חיים הגשמיים את עניין "וגר זאב עם כבש"²⁸ –

ועד ל"חור פתן" ו"מאורת צפעוני"²⁹, שהוא עניין הקשור ל"נחש הקדמוני" – שבכל אלו יפעל משיח המשכה זו.

ועל דרך זה בנוגע לאומות העולם – שמישיח יפעל בהם להיות "נער קטן נוהג כם"³⁰, דקאי על בני ישראל, כמו שכתוב³¹ "מי יקום יעקב כי קטן הוא".

ונוסף לזה – הרי משיח עצמו יהיה יהודי בעל רמ"ח איברים ושס"ה גידים, רמ"ח איברים גשמיים ושס"ה גידים גשמיים, ובאיברים גשמיים אלו – יתגלה העניין של "הריחו ביראת ה'".

(23) סנהדרין צג, ב.

(24) ברכות מג, ב.

(25) שם, וז.

(26) ראה גם רד"ה ונחה עליו רוח הוי' גו' דאחש"פ תשכ"ה (סה"מ מלוקט ח"ב ע' מה).

(27) ברשימת ההנחה: ב'משנת חסידים" (המול).

(28) ראה רמב"ם הל' מלכים רפ"ב ובהשגות הראב"ד שם, ובנ"ב. פי' הרד"ק עה"פ.

(29) שם, ח.

(30) שם, ו.

(31) עמוס ז, ב"ה.

ונמצא שביאת המשיח פועלת תכלית השלימות כבריאה – שגם בדברים הגשמיים, ועד "חור פתן" ו"מאורת צפעוני", יומשכו בגילוי העניינים הנעלים ביותר.

וכאמור, מבלי הבט על תוקף ההעלם ד"עוד היום בנוב לעמוד" – אפשר לפעול עניין זה בכל שנה ושנה באחרון של פסח, "בשעתא חדא וברגעא חדא".

ד. ומכיוון שלכל עניין יש צורך בהכנה – הרי ההכנה לעניין האמור (גילוי המשיח באחרון של פסח) היא ההתעוררות בסעודה השלישית של אחרון של פסח, שהבעל שם טוב קראה בשם "סעודת משיח".

הבעל שם טוב הוא זה שעלה להיכל המשיח ושאלו "אימתי קאתי מר", וענה לו משיח "לכשיפוצו מעינותיך חוצה"³². ובמילא, ידע הבעל שם טוב את כל הסדר של ביאת המשיח, שהרי משיח בעצמו גילה לו עניין זה!

ולכן, הרי על ידי הפצת מעינות תורתו של הבעל שם טוב, שהיא תורת החסידות, וההתעוררות בסעודה השלישית דאחרון של פסח, שהבעל שם טוב קראה בשם "סעודת משיח" – אפשר להמשיך "בשעתא חדא וברגעא חדא" את הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח, למטה מעשרה טפחים. [כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן ניגון שמחה, "אני מאמין", ניגון ג' תנועות (דהבעל שם טוב הרב-המגיד ואדמו"ר הזקן), וניגון קודם דא"ח].

(מהתועדויות אחרון-של-פסח ה'תשי"ד. תורת מנחם – התועדויות ה'תשי"ד ח"ב (יא) עמ' 209-213, בלתי מוגה)

(32) אגה"ק דהבעש"ט הידועה – נדפסה בכתר שם טוב בתחילתו. ובכ"מ.

לחדור את ה'כותל' המפסיק

הקב"ה הצית את חומות הגלות!

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר כמה פעמים, שתקופה זו היא הזמן האחרון של הגלות, ו"הנה זה - משיח - עומד אחר כותלנו".

והעניין בזה: "כותלנו" - קאי על הכותל המפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים, שנעשה עלידי העוונות, כמו שכתוב "עוונותיכם היו מבדילים גו".

וזהו "הנה זה עומד אחר כותלנו" - שמשח כבר נמצא, אלא שהוא "עומד אחר כותלנו", אחר הכותל שאנו הקמנו (עלידי העוונות), ועלינו רק לשבור את הכותל המפסיק, ומשיח יהיה אצלנו ("האבן מיר משיחין")!

עניין המשיח - התחיל מיד בזמן החורבן, כמאמר הגמרא שכבר בשעת החורבן "נולד מושיען של ישראל". ומאז - הרי כמעט בכל דור ודור ישנו משיח, אלא שהדור לא זכה שמשיח יתגלה.

ונוסף לזה (שמשיח נמצא בכל דור ודור, אלא שהדור לא זכה שיתגלה) - הרי ישנן בפרטיות שנים מסוימות, שעליהם היו "קיצים", וגם בשנים אלו לא זכה הדור שמשיח יתגלה.

וכידוע שהיה הקץ של רש"י שלא זכו שיתגלה בו משיח, וכן הקץ על שנת ת"ח מהזוהר, שגם בו לא זכו שיתגלה משיח.

ועל דרך זה היה המאורע עם שלמה מולכו, שהיה מקובל גדול, ומסר נפשו להתווכח עם ה"אפיפיור" ברומי, ברצונו להביא את הגאולה. אלא שהדור לא זכה לכך, והוא עצמו זכה להישרף על קידוש השם (שבעל ה"בית יוסף" התפלל כל ימיו שיזכה לזה). ונשאר ממנו ספר, וכן "דגל" שתלוי בבית הכנסת (של המהר"ל) בפראג, שזהו חיוזק לעניין הגאולה.

אלא שכל הנ"ל הוא בדורות שלפני זה, אבל עתה עברנו כבר כל עניינים אלו כו', "כלו כל הקיצין", וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שעתה הצית כבר הקב"ה את חומות הגלות ("השם יתברך האט אָנגעצונדן די גלות ווענט").

על כל אחד לדעת שהדבר תלוי בו. ישנם עדיין "פכים קטנים" שצריכים לבררם, ועל כל אחד לדעת שהכוונה היא אליו - שהוא צריך לברר "פכים קטנים" אלו, ועליו מוטל התפקיד להפיץ את מעיינות תורת החסידות.

ופעולות אלו - ישברו את ה"כותל" המפסיק, ונזכה לביאת משיח בגילוי, למטה מעשרה טפחים.

(תורת מנחם ה'תשי"ד, כרך יא עמ' 160-161)

לא קימעה קימעה

[...] והגאולה היא כפסקדין הרמב"ם ש"מיד הן נגאלין", לא קימעה קימעה, לא שיבקשו את רשותו של אחשוורוש, ולא ישאלו אצל מי שיהיה... אז יהיה "יום השם הגדול והנורא"... והוא יבוא ויגאלנו...

(משיחת י"א ניסן תשכ"ב, הנחה בלתי מוגה; שיחה זו נקטעה בבכיות עצומות)

ההתוועדות, שהיה יושב כחצי שעה, ואחרון שלפסח היה אחד מהמועדים הקבועים להתוועדות.

(ספר השיחות תרצ"ו עמ' 236)

היה ער בשני הלילות

הרבי הרש"ב היה נוהג בהיותו אברך בחיי אביו - הרבי מהר"ש - וגם כמה שנים לאחר מכן, להיות ניעור בשני הלילות, בליל שביעי שלפסח ובליל אחרון שלפסח. והיה עושה זאת "מתוך הרחבה".

(ספר השיחות תרצ"ו עמ' 267)

יותר מהגילויים בראש השנה

אצל נשיאי חב"ד ראו בשביעי שלפסח ובאחרון שלפסח גילויים גדולים, יותר אפילו מהגילויים של ראש השנה ויום הכיפורים.

בראש השנה ראו והרגישו את עניין ההבדלה, שהיו מובדלים מהעם. פרקי התהילים והסיפורים שהרבי הרש"ב היה אומר עד לשעת תפילת ערבית; השברון הפנימי העמוק שהיה נסוך על פני קודשו; דמעות הדם שזרמו; המורא והפחד כשעמד להתפלל ערבית, בלווית ניגונו הידוע של כ"ק אדמו"ר הזקן - בעל שתי התנועות - שבהן משתקפות ההיפרדות מהשנה החולפת והתקווה לקראת השנה הבאה; היו רואים את העבודה בקריאת שמע שעל המטה.

אך בשביעי שלפסח היו הגילויים אחרים לגמרי: הגילויים של שביעי שלפסח מורגשים בפנימיות בכל יהודי במדריגות הנשמה. העבודה היא, שהגילויים יורגשו בחלק הנפש הקרוב לכוחות הנפש; שהגילויים יורגשו בפנימיות בכל אחד בגילוי נפשי על-כל-פנים.

גילוי הנפש הוא מה שהנפש היא בהתגלות. האדם עצמו אינו יודע מה קורה איתו; הוא חש ומרגיש שמתחולל בו שינוי, והשינוי מתבטא במצב-רוח מרומם, הגורם להתפתחות בכוחות וחושי הנפש.

(ספר השיחות תש"ג עמ' 87)

ניגון שמח

הניגון של שירת הים - ששרו ישראל בעת קריעת ים סוף - אינו ידוע לנו. אולם ברור שזה היה ניגון לבבי ושמח.

(ספר השיחות תרצ"ו עמ' 273)

הוא גילה על עצמו

פעם, בעת עריכת "סעודת משיח", ציווה הבעל-שם טוב להוריד כוס מהשלחן, באומרו שהיא לא נטבלה. בסעודת אחרון שלפסח היו מגיעים תמיד אנשים חדשים, וכל אחד היה טועם משהו. כנס יהודי אחד וביקש שיתנו לו לטעום משהו. אמרו לו המסובים: אין כוס. היהודי, בראותו את הכוס שהבעל-שם טוב הוריד מהשלחן עומדת בצד, אמר: הנה יש כוס. אמרו לו: הכוס אינה טבולה. השיב הלה: לא נורא.

שמע הבעל-שם טוב את דבריו, ואמר: הוא גילה על עצמו...

מאוחר יותר נודע כי הילדים שנולדו לו עד אז לא נולדו בטהרה. אך סופר של-דבר שאותו יהודי נעשה בעל-תשובה גמור.

(ספר השיחות תש"ב עמ' 110)

רבותינו נשיאינו

ראיית נשמות

כאשר הרבי הרש"ב היה ילד בן חמש, התפלל באחרון־של־פסח בחדרו של סבו, הרבי הצמח־צדק. כשהגיעו ל'זכור', רמז הרבי לשמשו, והלה ניגש לרש"ב ולאחיו הרז"א, והוציא אותם מהחדר, כנהוג. מאוחר יותר שאל הרש"ב את אביו, הרבי מהר"ש: מה זו 'הזכרת נשמות'? ענה לו אביו: הנשמות של הסבים־הזקנים הם מליצי יושר בעבור נכדיהם, ולכן מזכירים את נשמותיהם ומנדבים לצדקה.

צדיקים גדולים, המשיך הרבי, רואים את נשמותיהם של הסבים־הזקנים. הסבא – אדמו"ר הצמח־צדק – ראה היום, בעת אמירת 'זכור', את נשמתה של אימו (הרבנית דבורה־לאה, בת אדמו"ר הזקן); של חמיו, אדמו"ר האמצעי; ושל סבו, אדמו"ר הזקן.

(ספר־השיחות ת"ש, עמ' 75)

קערה שראוי להתבייש מפניה

פעם, בעת סעודת אחרון־של־פסח אצל הרבי הריי"צ, הגישו לשולחן מרק בקערה שהיתה שייכת לאדמו"ר הזקן. הנוהג היה, שבקערה זו היו מביאים את המרק לשולחן, והרבי וכל אחד מהמסובים היה לוקח כמה כפות מרק מקערה זו לתוך קערתו. נענה הרבי ואמר:

את הקערה הזו החזיק הרבי (אדמו"ר הזקן). בכלל, דומם וצומח בעלי סוד הם, הם שותקים. כשאדם עושה בתוך חדרו והחלונות סגורים, חושב שאין מי שרואהו, אבל באמת יבוא זמן אשר גם הדומם יגיד, "אבן מקיר תזעק וכפס מעץ יעננה" ואז ייעשה אדום בפנים... צריכים להתבייש גם מהדומם ומהצומח. כשמסתכלים על קערה זו – צריך שיהיה יראת בושת. קערה שהרבי החזיק אותה – הרי זה דבר אחר לגמרי.

(ספר־השיחות תרצ"ו, עמ' 140)

ארבע כוסות

בשנת תרס"ו התחיל הסדר אשר תלמידי תומכי־תמימים יאכלו יחד בחג הפסח בהיכל הלימוד (עד אז אכלו באכסניאות). היו אז ש"י (שלוש־מאות ועשרה) תלמידים וח"י (שמונה־עשר) שולחנות. את סעודת אחרון־של־פסח אכל הרבי הרש"ב עם התלמידים, וציווה לתת לכל תלמיד ארבע כוסות. הרבי אמר אז: "זוהי סעודת משיח".

(ספר־השיחות תרצ"ו עמ' 277)

מועד קבוע להתוועדות

המנהג להתוועד באחרון־של־פסח התחיל בזמנו של כ"ק אדמו"ר האמצעי. הרבי המהר"ש היה יוצא להתוועד באחרון־של־פסח והיה יושב כחצי שעה. כן נהג בכל מועדי

ראש בני ישראל

כיצד ציינו בתל־אביב את י"א ניסן בשנת תשי"ב? • כולל האברכים שייסד הרבי בתשכ"ב • המתנה לרבי בכפר חב"ד בשנת תשל"ג • מברק הברכה מירושלים בשנת תשל"ב

בלימוד התורה אחרי החתונה. גם קודם לכן החזיק הרבי וסייע כלכלית לאברכים בודדים שישבו ולמדו על־פי הוראתו, הצורה ה'רשמית' של הכולל שנקרא שמו (בחשאי, עפ"י הצעת הרה"ג הרה"ח המשפיע הר"ר שמואל לויטין – לרבי) 'כולל מנחם' היתה בתקופה קצת יותר מאוחרת.

במהלך התוועדות י"א ניסן תשל"ג בכפר חב"ד הוכרז על הענקת שמות לגני ילדים חדשים שנבנו באותה תקופה בכפר חב"ד בשמות הוריו של הרבי.

כמובן, שענין זה זכה מראש להסכמת הרבי, בדרך־כלל לא מיהר הרבי להעניק שמות הוריו למוסדות סתם כך, כידוע.

וכך נאמר בכרוז שפרסם ועד כפר חב"ד בערב שבת קודש ד' ניסן תשל"ג בחוצות כפר חב"ד: "ב"ה עש"ק ד' ניסן ה'תשל"ג שנת השבעים לכ"ק אדמו"ר שליט"א הודעה

הננו להודיע בזה כי ביום חמישי או"ל [אור ל] י"א ניסן תתקיים א"ה התוועדות חגיגית לרגל יום הבהיר יום הולדת כ"ק אד"ש. ההתוועדות תתקיים בבית הכנסת הגדול בכפר חב"ד בשעה 8 בערב.

בהזדמנות התוועדות זו ייקראו שמות לגני הילדים שהוקמו גן לוי יצחק וגן חנה תושבי כפר חב"ד ואנ"ש שי' בארצנו הקדושה מוזמנים בזה לבוא ולהשתתף בהתוועדות חגיגית זו.

בברכה לחג הפסח כשר ושמן ועד הכפר

שלוש שעות וחצי ב'יחידות' ישב ר' צביקה סלונים, ממקימי ההתיישבות בשומרון, במחיצת הרבי, אותו הגדיר "אישיות בלתי רגילה". סלונים נמנה על צאצאי אדמו"ר הזקן, ולימים סיפר (מוסף אתנחתא של 'בשבע' ט"ו בשבט תשע"ה עמ' 23):

"לפני המפגש זלזלתי באלה שסיפרו עליו בלי סוף. מהפגישה יצאתי עם הרבה מחשבות על הרבי וממה הוא עשוי". לכבוד יום הולדתו של הרבי – לקט אירועים מיוחד:

מס חבר על מוסדות חב"ד

י"א ניסן תשי"ב. זקני אנ"ש חברי הנהלת אגודת חסידי חב"ד בצירוף נציגי הנהלות מוסדות חב"ד מתכנסים בתל־אביב לאסיפה מיוחדת בה מחליטים להגשים את הצעת כ"ק אדמו"ר שמוסדות חב"ד יפרישו אחוזים מהכנסותיהם עבור קרן מיוחדת של אגודת חב"ד וכך יוכלו להתחיל ליישם את פעילותה האקטיבית של האגודה.

ייסוד 'כולל מנחם' בחצר הרבי

"תשכ"ב – מייסד כולל לאברכים" בשיחת י"א ניסן תשכ"ב (תורת מנחם כרך לג עמ' 297-300). י"א ניסן תשכ"ב הוא התאריך הרשמי (שמופיע בראשי־פרקים שבראש 'היום יום' מהדורת תשמ"ב) שבו ייסד הרבי את 'כולל האברכים' שלידי המזכירות.

בשיחת י"א ניסן תשכ"ב דיבר הרבי על הצורך

חג הפסח

'חיפזון' ו'יד רמה'

בגאולת מצרים אנו מוצאים דבר והיפוכו. מצד אחד היתה יציאת מצרים בחיפזון, "ואכלתם אותם בחיפזון", "כי ברח העם". מאידך גיסא, מלך-מלכיה המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו נגלה עליהם וגאלם, "ביד רמה", גאולה שלמה; ומיד לאחר היציאה ממצרים הוקפו בענני כבוד ולא נחפזו עוד. העניין הוא: כאשר יש חשש מפני הרע, חובה 'לברוח' מיד. כך אמנם נהגו בני-ישראל ברגע שאך ניתנה להם ההזדמנות להשתחרר מרוע מצרים. ועם זה יש לנהוג באופן של 'יד רמה' בכל ענייני טוב וקדושה. ואף שגם ב'עשה טוב' דרושה זריזות, שהרי 'מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה' – אין הדבר דומה למידת החיפזון שבה עלינו לנקוט בכרחנו מפני הרע.

(ממכתב ראש-חודש ניסן תשמ"ו)

כימי צאתך מארץ מצרים

יש דמיון מסויים בין גאולת מצרים לגאולה העתידה, כנאמר, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". כמו-כן אמרו חז"ל, "בניסן נגאלו, ובניסן עתידין להיגאל". הנה כמה נקודות משותפות לשתי הגאולות. גאולת כל העם: כשם שביציאת מצרים לא נותר אף יהודי מאחור, כן גם בגאולה העתידה, לא יישאר אף יהודי בגלות. ציבור אחד: ביציאת מצרים הודגש היות כל היהודים עם אחד וציבור אחד – "בעצם היום הזה יצאו כל צבאות השם מארץ מצרים". כך גם בגאולה העתידה, ההדגשה היא על אחדות מלאה של "כלל-ישראל" – "קהל גדול ישובו הנה"; "אין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת".

(ממכתב י"א בניסן תשמ"ב)

ימים מסוגלים לתורה

ימי הפסח מסוגלים במיוחד ללימוד התורה, מכמה סיבות: ראשית, התכלית והמטרה של יציאת מצרים הייתה מתן-תורה – "כהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה". שנית, פסח הוא 'זמן חירותינו', ו"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה". שלישית, פסח הוא מלשון 'פה סח', והרי אדם צריך לשוח ולדבר בדברי תורה – "ודיברת במ". ימי חג הפסח מסוגלים אפוא במיוחד ללימוד תורה. בימים אלו נותנים כוח וסיוע מלמעלה, שהלימוד יהיה בהצלחה מיוחדת. הדברים אמורים במיוחד לגבי ימי חול-המועד. שכן מצד אחד, גם ימים אלו אסורים במלאכה, ומצד שני, אין בהם (כל-יך) חיוב של שמחת יום-טוב, ונמצא שיש יותר פנאי לעסוק בתורה.

(לקוטי שיחות כרך ז, עמ' 268)

מתנת י"א ניסן תשל"ב: פתיחת מנין חב"ד ב'בית וגן' בירושלים "סיכום של אסיפת אנ"ש דשכ[ונת] בית וגן שהתקיימה בבית הר[ב] [ב] י[ונה] מנדלסון, במוצ[אי] [ש]בת[ק] [ודש] אור ליום הבהיר י"א ניסן תשל"ב.

"בנוכחות: ר' יונה מנדלסון [ז"ל], ר' אברהם זלמן וינר, ר' יצחק פבזנר [ז"ל], ר' אפרים מול, ר' ארי' יקונט [ז"ל], הת' שלמה זלמן מנדלסון [ז"ל], הת' מנחם קליינמן, הוזמנו והשתתפו גם: ר' טובי' בלוי, ר' נחום רבינוביץ [ז"ל]"
 "נערכה רשימה של מתפללי נוסח חב"ד בשכונה ובסביבה (הרשימה מונה כ-20 שמות). הועלו ונבדקו האפשרויות השונות של מקום למנין תפלה חב"די בשכונה, נמסרו דוחות על השיחות עם מנהלי מוסדות שונים (שלא העלו דבר), והוחלט לדבר עם הרב לינצ'נר [ל] [ד] [בר] החדר הפנוי של "מרום ציון" בבנין הישן, כן לדבר ע"ד חדר ב"נוה עזיון" עם לדרר, כן עם הרב א' פריינד ע"ד הדירה הריקה של יד עזרה, וכן עם הרב ששון, יקונט מודיע שהוא מוכן להעמיד זמנית חדר בדירתו לרשות המנין, הוחלט שהמנין ייפתח בשביעי של פסח בבית יקונט.
 "נבחר ועד לטפל בענין, בהרכב: מנדלסון, יקונט, וינר, פבזנר, מול. פבזנר וקליינמן יודיעו לאלה שלא השתתפו באסיפה על פתיחת המנין, "כגבאי בית הכנסת נבחר ר' יונה מנדלסון "בעת הצורך יצטרפו רבינוביץ ובלוי להשתדלויות.
 "נשלח מברק ברכה לכ"ק אדמו"ר שליט"א.

"בשם אנ"ש בירושלים למשפחותיהם מביעים אנו מהתוועדות ליום השבעים בביכנ"ס חב"ד מאה-שערים ברכותינו לאורך ימים ושנים טובות ומילוי כל משאלות לבו הטהור מתוך בריאות איתנה והרחבה ולהבאת הגאולה השלימה בקרוב"

כאן באו כ-160 שמות, ובראשם:

הרב שלמה יוסף זיין
 הרב גרשון חן
 הרב יהודה לייב סלונים
 שמואל זלמנוב
 אליעזר ננס
 הרב חיים שלום סגל
 טובי' בלוי
 יהושע יוזביץ
 שמואל אלעזר הלפרין
 אברהם מיכאל הלפרין
 הרב זאב דוב סלונים
 חנניה יוסף הלפרין
 הרב שמרי' נחום ששונקין
 הרב קסטל
 אברהם צבי הכהן
 הרב יהוסף גדלי' רלב"ג
 מנחם וילהלם
 חיים שלום דייטש
 הלל רבינוביץ
 יהושע מרדכי ליפקין
 פנחס ליביש הרצל
 אלתר בן ציון גרשוני
 יהושע זעליג בן פערלא פלדמן